

דיון בוועדת החינוך, התרבות והספורט של הכנסת על נייר העמדה של המכון בנושא הוראת האזרחות

הקדמה: ועדת החינוך, התרבות והספורט של הכנסת תערוך ביום רביעי הקרוב (ט' בכסלו תש"ע, ה-25.11.09) בשעה 9:00 דיון מיוחד בנושא הוראת האזרחות בחטיבות הביניים והתיכונים. הדיון ייערך בעקבות הממצאים שהתגלו בנייר העמדה שכתב ד"ר יצחק גייגר עבור המכון לאסטרטגיה ציונית. בדיון ישתתפו מנכ"ל משרד החינוך, ד"ר שמשון שושני, חברי כנסת, אנשי אקדמיה, מורים ותלמידים.

עיקרי הממצאים: קיימת הטיה ערכית, אידיאולוגית ואקדמית בהוראת האזרחות.

- ניתן להצביע על הטיה בכיוונים הבאים:
 - פגיעה בחינוך הדמוקרטי.
 - החלשת רעיון מדינת הלאום.
 - טשטוש ערכי המדינה היהודית.
 - ראייה מצומצמת של החינוך הביקורתי.
 - הקטנת הסיכוי להפחתת מתחים בחברה הישראלית.
- ההטיה נעשית באמצעות שימוש בגורמים מעצבי הוראה ובעיקר: תוכניות הלימודים; השאלות בבחינות הבגרות; מיקוד חומרי הלימוד לבחינות הבגרות; השתלמויות מורים; ספרי הלימוד.
- מקורותיה של ההטיה הן באקדמיה ובהאחדת הוראת האזרחות בין כל המגזרים.

נייר העמדה כולל **המלצות מפורטות** לשיפור המצב הקיים.

פרופ' אורית איכילוב מאוניברסיטת תל אביב, החוקרת בין היתר את החינוך האזרחי בישראל, כותבת באחד ממאמריה:

"בעוד שבדמוקרטיות המערביות מחנכים למחויבות משולבת לעם, למדינה ולדמוקרטיה, בישראל, בכל מקרה של התנגשות בין השתיים, מעדיפים מערכת ערכים אוניוורסלית-דמוקרטית על פני המחויבות למערכת הערכים היהודית-ציונית. למצב זה אין אח ורע באף אחת מן הדמוקרטיות המערביות כיום, בה כולל החינוך לאזרחות גם עקרונות דמוקרטיים והומניסטיים וגם פטריוטיזם וגאווה במורשת הלאומית לדורותיה".

הסבר מרכזי לכך הוא הרכב וועדת המקצוע באזרחות, המורכבת בין השאר מארבעה נציגי אקדמיה: פרופ' סוזי נבות (ראש אשכול משפט ציבורי וזכויות אדם במכללה למינהל), פרופ'

מנחם הופנונג (חוקר החברה הישראלית בחברה מיליטריסטית), פרופ' ידידיה שטרן (המכון הישראלי לדמוקרטיה), וד"ר איימן אגבאריה (יועץ לוועדת המעקב של הערביים הפלסטיניים בישראל). כולם בעלי עמדות מסוימות, המאמתות את דבריה של פרופ' איכילוב.

תוצאות: בעקבות פרסום נייר העמדה כבר נפגש צוות המכון עם שר החינוך ובכירים במשרד החינוך. נייר העמדה, שפורסם לפני מספר חודשים, קיבל בזמנו תהודה תקשורתית. להלן מספר מובאות ממאמרו של בן-דרור ימיני, 'מטמטמים את ילדינו':

"...אם חשבנו שהאינדוקטרינציה של כוחות הקדמה מצויה רק באוניברסיטאות - טעינו. היא חודרת גם לתוכניות הלימוד במקצוע האזרחות..."

...הצרות התחילו בשנת 1996 עם דוח קרמניצר. זה אותו מוטה קרמניצר, פרופסור למשפטים, שהיה מועמד לבית המשפט העליון, ואיש פוליטי מאוד. לקראת הבחירות האחרונות הוא עמד בראש "הוועדה המסדרת", שהציבה את המועמדים החדשים ששולבו ברשימת מרצ לכנסת. הדוח עשוי בצלמו ובדמותו של האיש: "דוח זה מעמעם ערכים ציוניים וקולקטיביסטיים. מאז חיבורו ועד היום הדוח הוא מתווה הדרך לחינוך האזרחי ולמקצוע האזרחות", כותב גייגר....

...קרמניצר איננו לבד. בספר "להיות אזרחים בישראל" יש פרק על השסע היהודי ערבי. הפרק הזה חובר על ידי ד"ר אסעד גאנם, שהוא גם אחד ממחברי מסמך החזון של ערביי ישראל. האם מי שמגדיר את ישראל כמדינה קולוניאליסטית ושולל את זכות היהודים להגדרה עצמית במדינה ריבונית ראוי להיות המחבר של הפרק הרגיש הזה? ...

...ולא רק בענייני ציונות ולאומיות. בישראל יש ויכוח נוקב על האקטיביזם השיפוטי, ועל המונופול של שופטי בית המשפט העליון בכל הקשור למינוי שופטים. שום מדינה לא אימצה את המודל הישראלי שגורם לעריצות משפטית ושיפוטית, והשיטה הישראלית נתונה במחלוקת בין בכירי המשפטנים בישראל...

אבל כל זה נעלם כאשר מגיעים לספר העיקרי על לימודי האזרחות, "להיות אזרחים בישראל". שם יש קביעה חד-משמעית: "תהליך מינוי השופטים בישראל נחשב כדרך הטובה ביותר להבטיח את אי תלותה של המערכת המשפטית". סליחה? ייתכן שהמחבר מתכוון לבחירה סלקטיבית של שופטים, כך שכל מי שיש לו עמדה ("אג'נדה") שונה - יהיה חסר סיכוי. עכשיו מתברר שהשיטה אכן מצליחה. מצמרת השיפוט היא מגיעה ללימודי אזרחות. גם כאן יש רק עמדה אחת. אין פתחון פה לעמדות ביקורתיות.

כך מטמטמים את תלמידי ישראל הצעירים באג'נדה שתחום המחיה שלה מתחיל במרצ ונגמר

בעדאלה. לתשומת לבו של שר החינוך החדש והנמרץ. "[בן דרור ימיני](#), 9/05/2009